

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ»

МОДУЛЬ №1 "ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ"

1.1. Сутність та особливості процесів міжнародної економічної інтеграції соціально-економічних систем

Мета заняття – формування розуміння сутності, принципів та характеристик сучасних процесів міжнародної економічної інтеграції, інтернаціоналізації та глобалізації.

У результаті вивчення питань теми студент повинен

Знати:

- суть міжнародної економічної інтеграції (МЕІ), її принципи, ознаки, передумови, цілі та рівні розвитку;
- основні відмінності МЕІ від традиційного економічного співробітництва.

Вміти:

- аналізувати міжнародне конкурентне середовище та особливості протікання та процесів міжнародної економічної інтеграції, інтернаціоналізації та глобалізації;
- визначати фактори сприяння та протидії розвитку МЕІ.

Питання, які виносяться на розгляд:

1. Поняття, принципи та основні риси сучасних процесів МЕІ.
2. Передумови та цілі розвитку МЕІ як якісно нового етапу розвитку економічних відносин.
3. Основні відмінності МЕІ від традиційного економічного співробітництва.
4. Рівні розвитку МЕІ.
5. Фактори сприяння та протидії розвитку МЕІ.
6. Інтернаціоналізація, глобалізація та міжнародні інтеграційні процеси.

ЛІТЕРАТУРА: [1, Р. 3, с. 105-107; 2, Р. 1, с. 234-237; 5, Р. 5, с. 338-343; 3, Р. 1, с. 7-48]

1.2. Концептуальні засади міжнародної економічної інтеграції

Мета заняття – ознайомлення з існуючими концептуальними засадами міжнародної економічної інтеграції та вивчення відповідного категорійного апарату.

У результаті вивчення питань теми студент повинен

Знати:

- основні концепції міжнародної економічної інтеграції.

Вміти:

- аналізувати положення концепцій міжнародної економічної інтеграції;
- вміти аналізувати досвід країн щодо використання різних концепцій міжнародної економічної інтеграції.

Питання, які виносяться на розгляд:

1. Основні класичні концепції МЕІ. Фрітрейдерство (А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. Ст. Мілль).
2. Ранній та пізній неолібералізм (В. Репке, М. Алле, Б. Баласса).

3. Теорія корпоративізму (С. Рольф, У. Росту).
4. Теорія структуралізму (Г. Мюрдаль).
5. Неокейнсіанство (Р. Купер).
6. Теорії дирижизму (Я. Тінберген, Р. Санвальд, І. Штолер).
7. Новітні концепції МЕІ.

ЛІТЕРАТУРА: [1, Р. 3, с. 105-107; 2, Р. 1, с. 234-237; 5, Р. 5, с. 338-343; 3, Р. 1, с. 7-48]

1.3. Міжнародна економічна інтеграція підприємств як форма взаємодії господарюючих суб'єктів

Мета заняття – засвоєння основних напрямків міжнародної економічної інтеграції на мікро-, мезо- та макрорівні, дослідження особливостей інтеграційної взаємодії господарюючих суб'єктів у рамках виробничої кооперації.

У результаті вивчення питань теми студент повинен

Знати:

- принципи, форми та міжнародні правові засади міжорганізаційного, субрегіонального і міжрегіонального економічного інтегрування, сучасні особливості і тенденції його розвитку;
- особливості екстернальної та інтернальної інтеграції;
- поняття, типологію та організаційні форми міжнародних партнерських відносин.

Вміти:

- збирати, аналізувати і використовувати необхідну інформацію для оцінки тенденцій розвитку міжнародної економічної інтеграції та прийняття на цій основі оптимальних управлінських рішень;
- аналізувати об'єктивні закономірності коопераційного науково-технічного розвитку.

Питання, які виносяться на розгляд:

1. Основні напрямки міжнародної економічної інтеграції на мікро-, мезо- та макрорівні.
2. Екстернальна та інтернальна інтеграція.
3. Специфіка взаємодії капіталів господарюючих суб'єктів у процесі міжнародної економічної інтеграції.
4. Поняття, типологія та організаційні форми міжнародних партнерських відносин.
5. Особливості інтеграційної взаємодії господарюючих суб'єктів у рамках виробничої кооперації.
6. Спільні підприємства та транснаціональні альянси у системі інтеграційних зв'язків.
7. Міжнародна науково-технічна інтеграція.
8. Особливості розвитку інтеграційних процесів у різних галузях економіки.

ЛІТЕРАТУРА: [2, Р. 1, с. 235-246; 5, Р. 5, с. 344-366; 3, Р. 2, с. 49-84]

1.4. Особливості регіональної економічної інтеграції

Мета заняття – дослідження специфічних рис та механізму регіональної економічної інтеграції, визначенні основних рис макроінтеграційних процесів, дослідження причин дезінтеграції країн.

У результаті вивчення питань теми студент повинен

Знати:

- особливості та фактори розвитку регіональної економічної інтеграції.

Вміти:

- оцінювати вплив на розвиток міжнародних інтеграційних процесів різноманітних політичних, соціальних, економічних та технологічних чинників;
- аналізувати роль та місце господарюючих суб'єктів у розвитку міжнародних інтеграційних процесів.

Питання, які виносяться на розгляд:

1. Сутність та основні тенденції регіональної економічної інтеграції.
2. Механізм регіональної економічної інтеграції.
3. Основні форми МЕІ на макрорівні: зона преференційної торгівлі, зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний союз, політичний союз.
4. Кластери як форма просторової МЕІ.
5. Еволюційний цикл процесу міжрегіональної інтеграції.
6. Інтеграційні та дезінтеграційні процеси.

ЛІТЕРАТУРА: [2, Р. 1, с. 235-246; 5, Р. 5, с. 344-366; 3, Р. 2, с. 49-84]

1.5. Інтеграційні процеси у Західній Європі. Інтеграційні процеси у Центрально-Східній Європі

Мета заняття – дослідження особливостей та тенденцій розвитку інтеграційних процесів у Західній та Центрально-Східній Європі.

У результаті вивчення питань теми студент повинен

Знати:

- особливості інтеграції у ЄС, СНД, ГУАМ та ОЧЕС на сучасному етапі;
- місце України у міжнародних інтеграційних процесах;
- підходи щодо державної підтримки розвитку міжнародної економічної інтеграційної взаємодії.

Вміти:

- визначати проблеми та перспективні напрямки розвитку інтеграційних союзів Західної та Центрально-Східної Європи.

Питання, які виносяться на розгляд:

1. Європейський Союз як втілення класичної моделі міжнародної економічної інтеграції.
2. Етапи розвитку Європейського Союзу. Маастрихтські угоди, спрямовані на розвиток західноєвропейської економічної інтеграції.
3. Особливості взаємодії країн ЄС на сучасному етапі.
4. Перспективи розширення ЄС.
5. Інтеграційні угруповання Центрально-Східної Європи.
6. Перспективи приєднання країн Центральної і Східної Європи до ЄС.
7. Основні напрямки співробітництва країн СНД, ГУАМ, Організації Чорноморського економічного співробітництва.
8. Партнерство України з країнами Центральної та Східної Європи.
9. Взаємодія України з країнами ЄС. Перспективи західноєвропейського напрямку інтеграції України.

ЛІТЕРАТУРА: [1, Р. 3, с. 107-117; 2, Р. 1, с. 237-246; 5, Р. 5, с. 344-355; 3, Р. 4, с. 127-198]

1.6. Основні напрямки інтеграції Північної та Латинської Америки

Мета заняття – дослідження особливостей та тенденцій розвитку інтеграційних процесів у Північній та Латинській Америці.

У результаті вивчення питань теми студент повинен

Знати:

- особливості інтеграції у рамках НАФТА, МЕРКОСУР, Андського пакту.

Вміти:

- визначати проблеми та перспективні напрямки розвитку інтеграційних союзів Північної та Латинської Америки.

Питання, які виносяться на розгляд:

1. Особливості інтеграційного процесу в Північній Америці.
2. Економічні інтереси країн, залучених до північноамериканського інтеграційного процесу.
3. Перспективи розвитку північноамериканського інтеграційного процесу.
4. Північноамериканська зона вільної торгівлі (NAFTA) як механізм зміцнення позицій США, Канади та Мексики в системі світогосподарських зв'язків.
5. Багатоплановість міжнародної економічної інтеграції в Латинській Америці.
6. Особливості інтеграційних процесів в Карибському басейні та Центральній Америці.
7. Головні моделі південноамериканської економічної інтеграції: Андський пакт, MERCOSUR, Чилійський варіант.
8. Перспективи міжнародної економічної інтеграції в Латинській Америці.

ЛІТЕРАТУРА: [1, Р. 3, с. 118-126; 2, Р. 1, с. 235-255; 5, Р. 5, с. 356-380; 7, Р. 6, с. 342-356]

1.7. Особливості інтеграційних процесів в Азіатсько-Тихоокеанському та Африканському регіонах

Мета заняття – дослідження особливостей та тенденцій розвитку інтеграційних процесів в Азіатсько-Тихоокеанському та Африканському регіонах.

У результаті вивчення питань теми студент повинен

Знати:

- особливості інтеграції у рамках АТЕС, АСЕАН, Організації Африканської єдності.

Вміти:

- визначати проблеми та перспективні напрямки розвитку інтеграційних союзів Азіатсько-Тихоокеанського та Африканського регіонів.

Питання, які виносяться на розгляд:

1. Місце країн Азії в системі світогосподарських зв'язків.
2. Процес ступеневої індустріалізації країн регіону. Азійсько-Тихоокеанське економічне співробітництво – АТЕС.
3. Асоціація держав Південно-Східної Азії – АСЕАН.
4. Сучасні тенденції в азіатсько-тихоокеанському інтеграційному процесі.

5. Специфічні риси інтеграційних процесів на Африканському континенті, обумовлені особливостями розвитку Африканського континенту.

6. Організація Африканської єдності.

ЛІТЕРАТУРА: [1, Р. 3, с. 118-126; 2, Р. 1, с. 235-255; 5, Р. 5, с. 356-380; 7, Р. 6, с. 342-356]

1.8. Очікувані ефекти та прогнозовані наслідки міжнародної економічної інтеграції соціально-економічних систем

Мета заняття – дослідження економічної ефективності макроінтеграційної взаємодії.

У результаті вивчення питань теми студент повинен

Знати:

- очікувані ефекти та прогнозовані наслідки міжнародної економічної інтеграції соціально-економічних систем.

Вміти:

- аналізувати роль та місце господарюючих суб'єктів у розвитку міжнародних інтеграційних процесів;
- оцінювати пріоритети та переваги інтеграції України до світового економічного простору;
- формулювати власні погляди щодо переваг та загроз міжнародної економічної інтеграції.

Питання, які виносяться на розгляд:

1. Потенціал, проблеми та перспективи створення міжнародних інтеграційних об'єднань.
2. Позитивні та негативні наслідки МЕІ.
3. Внутрішні та зовнішні ефекти МЕІ.
4. Засоби досягнення ефективності МЕІ.
5. Динамічно-якісні критерії ефективності інтеграції.
6. Методика розрахунків ефектів інтеграції, що базується на оксфордській глобальній моделі прогнозування економіки.
7. Використання макроекономічної моделі в процесі дослідження ефектів міжнародної інтеграції для країн з перехідною економікою.

ЛІТЕРАТУРА: [1, Р. 3, с. 118-126; 2, Р. 1, с. 235-255; 5, Р. 5, с. 356-380; 7, Р. 6, с. 342-356]

1.9. Написання МКР № 1

МОДУЛЬ №2 "УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ"

2.1. Управління процесами злиття та поглинання підприємств

Мета заняття – засвоєння особливостей управління процесами злиття та поглинання підприємств, їх причин, мотивів, етапів та наслідків.

У результаті вивчення питань теми студент повинен

Знати:

- механізми управління процесами злиття та поглинання;
- позитивні та негативні наслідки процесів злиття та поглинання підприємств.

Вміти:

- аналізувати механізми та особливості здійснення операцій злиття і поглинання підприємств.

Питання, які виносяться на розгляд:

1. Причини, передумови та мотиви злиттів і поглинань підприємств.
2. Класифікація злиттів та поглинань.
3. Етапи та механізм злиттів та поглинань.
4. Сучасні тенденції розвитку ринку злиття та поглинання.
5. Особливості операцій злиття та поглинання в Україні.
6. Визначення вартості операцій злиття та поглинання.
7. Ключові елементи привабливої компанії-об'єкта інвестицій.
8. Організаційні зміни в процесі злиття та поглинання підприємств.
9. Наслідки злиттів та поглинань компаній.

ЛІТЕРАТУРА: [1, Р. 4, с. 150-179; 3, Р. 2, с. 51-63; 1, с. 10-240; 6, Р. 1, Р. 2, Р.3, с. 51-273]

2.2. Стратегічне управління процесами міжнародної економічної інтеграції підприємств

Мета заняття – засвоєння особливостей стратегічного управління процесами міжнародної економічної інтеграції підприємств з визначенням оптимальної стратегії інтеграції.

У результаті вивчення питань теми студент повинен

Знати:

- основні принципи та етапи стратегічного управління процесами міжнародної економічної інтеграції підприємств.

Вміти:

- ефективно формувати стратегії вертикальної, горизонтальної, діагональної та змішаної інтеграції господарюючих суб'єктів;
- використовувати емпіричний та статистичний аналіз стану міжнародного середовища для обґрунтування стратегії інтеграції підприємств.

Питання, які виносяться на розгляд:

1. Основні етапи інтернаціоналізації підприємств.
2. Стратегії інтеграції підприємств: вертикальна, горизонтальна, діагональна та змішана інтеграція.
3. Управління процесами МЕІ підприємств.
4. Місце стратегії МЕІ у стратегічному наборі підприємства.
5. Державна підтримка МЕІ.
6. Механізми МЕІ підприємств.

ЛІТЕРАТУРА: [3, Р. 2, с. 51-63; 6, Р. 1, Р. 2, Р.3, с. 51-273]

2.3. Організаційні засади міжнародної економічної інтеграції підприємств

Мета заняття – засвоєння особливостей організації міжнародної економічної інтеграції підприємств, дослідження організаційні структур управління об'єднань підприємств та організаційних форм корпоративних структур.

У результаті вивчення питань теми студент повинен

Знати:

- організаційні засади міжнародної економічної інтеграції підприємств;
- типи організаційних структур управління об'єднань підприємств;
- організаційні форми корпоративних структур.

Вміти:

- проектувати організаційні структури управління об'єднань підприємств;
- визначати особливості конгломератів, концернів, консорціумів, сітьових організацій, фінансово-промислових груп, пулів, асоціацій, стратегічних альянсів, холдингів.

Питання, які виносяться на розгляд:

1. Організація діяльності об'єднань підприємств.
2. Організація внутрішньої системи управління інтеграційних об'єднань підприємств.
3. Організаційні структури управління об'єднань підприємств.
4. Організаційні форми корпоративних структур: конгломерат, концерн, консорціум, сітьова організація, фінансово-промислова група, пул, асоціація, стратегічний альянс, холдинг.
5. Особливості процесів МЕІ господарських товариств.

ЛІТЕРАТУРА: [3, Р. 8, с. 209-236; 2, Т. 6, с. 169-180]

2.4. Економічна оцінка ефективності міжнародної економічної інтеграції підприємств

Мета заняття – засвоєння методики оцінки ефективності міжнародної економічної інтеграції підприємств, особливостей розрахунку основних показників загальної економічної ефективності мікро інтеграційних процесів.

У результаті вивчення питань теми студент повинен

Знати:

- методику та показники оцінки ефективності міжнародної економічної інтеграції підприємств;
- ефекти від економічної інтеграції підприємств.

Вміти:

- використовувати інструментарій та показники оцінки ефективності міжнародної економічної інтеграції підприємств.

Питання, які виносяться на розгляд:

1. Підходи до оцінки економічної ефективності МЕІ підприємств.
2. Економіко-математичні методи обґрунтування ефективності кооперації.
3. Ефект масштабів кластерного об'єднання підприємств.
4. Синергійний ефект від інтеграційної взаємодії підприємств-конгломератів.
5. Показники економічної ефективності інтеграції підприємств: потенціал окупності інвестицій, необхідних для інтеграції підприємств; показник економічної стабільності

об'єднання підприємств; показник психологічного бар'єра трудового колективу інтеграційним процесам; інтегральний показник ефективності інтеграції підприємств.

ЛІТЕРАТУРА: [6, Р. 1, Р. 2, Р.3, с. 51-273; 3, Р. 2, с. 51-63]

2.5. Управлінський контроль результативності та ефективності міжнародної економічної інтеграції підприємств

Мета заняття – засвоєння основних напрямків управлінського контролю результативності та ефективності міжнародної економічної інтеграції підприємств.

У результаті вивчення питань теми студент повинен

Знати:

- особливості управлінського контролю результативності та ефективності міжнародної економічної інтеграції підприємств;
- роль інформаційних систем як важливого елементу системи контролю об'єднання підприємств.

Вміти:

- використовувати інструменти управлінського контролю інтеграційних процесів підприємств;
- розробляти проекти запровадження інформаційних систем як важливого елементу системи контролю об'єднання підприємств.

Питання, які виносяться на розгляд:

1. Механізми контролю інтеграційних процесів підприємств.
2. Особливості внутрішньфірмового контролю об'єднання підприємств.
3. Інформаційні системи як важливий елемент системи контролю об'єднання підприємств.
4. Контроль за інтеграцією підприємств з боку органів державної влади.

ЛІТЕРАТУРА: [6, Р. 1, Р. 2, Р.3, с. 51-273; 3, Р. 2, с. 51-63]

2.6. Напрямки міжнародної інтеграції підприємств вітчизняного та зарубіжного авіаційного комплексу. Міжнародна економічна інтеграція підприємств-виробників авіаційної техніки

Мета заняття – дослідження тенденцій розвитку міжнародної інтеграції підприємств вітчизняного та зарубіжного авіаційного комплексу.

У результаті вивчення питань теми студент повинен

Знати:

- тенденції розвитку міжнародної економічної інтеграції підприємств авіаційного комплексу;
- особливості взаємодії авіакомпаній в рамках маркетингових, стратегічних та глобальних альянсів;
- основні переваги формування міжнародних авіаційних консорціумів.

Вміти:

- аналізувати стан міжнародної економічної інтеграції підприємств авіаційного комплексу;

- визначати та оцінювати переваги тієї чи іншої стратегії інтеграційного розвитку авіакомпаній та підприємств-виробників авіаційної техніки.

Питання, які виносяться на розгляд:

1. Глобалізація ринку авіаційних перевезень.
2. Принципи та практика комерційного співробітництва авіакомпаній в рамках маркетингових та стратегічних альянсів.
3. Партнерські відносини авіакомпаній, що входять до складу глобальних авіаційних альянсів «Star Alliance», «Sky Team» та «Oneworld».
4. Стратегії інтеграції вітчизняних та зарубіжних авіакомпаній.
5. Перспективи інтеграції авіатранспортної системи України до повітряного простору ЄС.
6. Концентрація активів підприємств-виробників авіаційної техніки через злиття і поглинання компаній-виробників авіаційної техніки.
7. Створення міжнародних авіаційних консорціумів за участю провідних транснаціональних корпорацій.
8. Практика організації спільних підприємств у сфері авіації.
9. Транскордонні злиття і поглинання підприємств-виробників авіаційної техніки.
10. Основні напрямки інтеграції українського та російського авіаційних комплексів.

ЛІТЕРАТУРА: [11, Гл. 2, с. 37-50; 11, Гл. 12, с. 322-363; 3, Р. 4, с. 127-198]

2.7. Роль держави при реалізації процесів міжнародної економічної інтеграції підприємств авіаційного комплексу

Мета заняття – визначення ролі та значення державного регулювання процесів міжнародної економічної інтеграції підприємств авіаційного комплексу.

У результаті вивчення питань теми студент повинен

Знати:

- економічні, правові та інституційно-політичні механізми регулювання процесів міжнародної економічної інтеграції підприємств авіаційного комплексу.

Вміти:

- визначати пріоритети державного регулювання процесів міжнародної економічної інтеграції підприємств авіаційного комплексу;

- аналізувати ефективність та доцільність інструментів регулювання процесів міжнародної економічної інтеграції підприємств авіаційного комплексу.

Питання, які виносяться на розгляд:

1. Державна підтримка розвитку авіаційної промисловості.
2. Правове регулювання авіаційних перевезень.
3. Співпраця України з міжнародними організаціями у сфері авіації.
4. Стратегії розвитку авіаційної промисловості України.

ЛІТЕРАТУРА: [11, Гл. 2, с. 37-50; 11, Гл. 12, с. 322-363; 3, Р. 4, с. 127-198]

2.8. Написання МКР № 2

Список рекомендованих джерел

Основні

1. Горбач Л.М. Міжнародні економічні відносини: підручник / Л.М. Горбач, О.В. Плотніков. – К.: Кондор, 2009. – 264 с.
2. Козик В.В. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. / В.В. Козик, Л.А. Панкова, Н.Б. Даниленко. – 7-е вид. – К.: Знання, 2008. – 406 с.
3. Лук'яненко Д. Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності: навч. посіб. / Д. Г. Лук'яненко. – К.: КНЕУ, 2005. – 206 с.
4. Лук'яненко Д.Г. Глобальна економічна інтеграція: монографія / Д. Г. Лук'яненко. – К.: КНЕУ, 2008. – 242 с.
5. Міжнародна економіка: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [Козак Ю. Г., Лук'яненко Д. Г., Макогон Ю. В. та ін.]; За ред. Ю. Г. Козака, Д. Г. Лук'яненка, Ю. В. Макогона [3-тє вид.] – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 560 с.
6. Стратегічна інтеграція підприємств: механізм управління та моделювання розвитку / Пилипенко А. А. та ін. – Х.: ІНЖЕК, 2008. – 403 с.
7. Філіпенко А.С. Міжнародні економічні відносини: теорія: підручник для студ. екон. спец, вищих навч. закл / А.С. Філіпенко. – К. : Либідь, 2008. – 408 с.

Додаткові

8. Євроатлантична інтеграція України: глобальний та регіональний виміри. : зб. аналіт. матеріалів. / [І. М. Коваль та ін.; відп. ред.: І. М. Коваль]. – О.: Астропринт, 2008. – 142 с.
9. Європейська інтеграція : навч. посіб. / [Карлін М. І. та ін.; за ред. С. В. Федонюка, В. Й. Лажніка]. – Луцьк: РВВ «Вежа», 2008. – 759 с.
10. Иванов Ю. В. Слияния, поглощения и разделение компаний: стратегия и тактика трансформации бизнеса / Ю. В. Иванов. – М.: Альпина, 2001. – 244 с.
11. Костромина Е.В. Управление экономикой авиакомпании / Е.В. Костромина. – М. : НОУ ВКШ «Авиабизнес», 2007. – 410 с.
12. Міжнародні інтеграційні процеси сучасності / А.С.Філіпенко, В.С.Будкін, М.А.Дудченко та ін. – К.: Знання України, 2004. – 303 с.
13. Міжнародна інтеграція : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Артёмов та ін. – Ужгород: Ліра, 2009. – 468 с.
14. Саблук П. Т. Регіональна інтеграція / П. Т. Саблук, В. І. Власов, О. Ю. Біленький. – К.: Ін-т аграр. економіки, 2010. – 364 с.